

**Департамент освіти та науки
Івано-Франківської міської ради
Інформаційно-методичний центр**

**Збірник завдань для підсумкового
оцінювання навчальних досягнень
учнів з основ правознавства
(9 клас)**

**Івано-Франківськ
2018**

УДК
34.076.6

Збірник завдань для підсумкового оцінювання навчальних досягнень учнів з основ правознавства (9 клас) / Упор.: Л.Руда, - Івано-Франківськ: ІМЦ Департаменту освіти та науки Івано-Франківської міської ради, 2018. - с. 52.

Над розробкою збірника працювали вчителі правознавства: О.Болюк, Л.Валько, Л.Волошенюк, М.Галенко, В.Кедьо, І.Малахова, Л.Павленко, Г.Парамонова, Я.Роспопа, Е.Томін.

Відповідальна за випуск:

О.Савка, директор інформаційно-методичного центру Департаменту освіти та науки Івано-Франківської міської ради

Упорядники:

Л.Руда, методист ІМЦ Департаменту освіти та науки Івано-Франківської міської ради

Коректор:

Т.Лісова, вчитель української мови ЗШ № 4

Художнє оформлення та комп'ютерна верстка:

Р.Бадулін, завідувач комп'ютерного центру Департаменту освіти та науки Івано-Франківської міської ради;

О.Мах, методист ІМЦ Департаменту освіти та науки Івано-Франківської міської ради.

Рекомендовано до друку методичною радою інформаційно-методичного центру Департаменту освіти та науки Івано-Франківської міської ради від 02.02.2018 р., протокол № 1.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Тема 1: Основи теорії держави і права	7
Тема 2: Правовідносини. Правопорушення. Юридична відповідальність	17
Тема 3: Взаємозв'язок людини і держави	26
Тема 4: Неповнолітні як суб'єкти цивільних, сімейних, трудових, адміністративних та кримінальних правовідносин	34
Методичне об'єднання та творча група вчителів правознавства і громадянської освіти (у світлинах)	44

Вступ

Метою навчання правознавства в школі є надання учням основ правових знань, виховання поваги й любові до своєї держави та державотворчих і правотворчих традицій, забезпечення умов для формування елементів правової культури, правових орієнтирів і правомірної поведінки школярів. Основна мета навчального курсу – не завчити певні поняття чи норми правових актів, а навчитися діяти в різних життєвих ситуаціях, приймати правомірні рішення та реалізовувати їх.

Правознавство як навчальний предмет сприяє становленню особистості, розвитку критичного мислення, логіки, здатності розуміти й оцінювати правові явища та процеси, аналізувати різноманітні життєві ситуації відповідно дій правових норм; спонукає учнів ставити запитання та шукати відповіді щодо ролі держави й права в житті людини і суспільства. Знання основ правознавства формує певну систему цінностей, впливає на правосвідомість учнів та рівень їхньої правової культури, прищеплює інтерес до права, заохочує до свідомої реалізації, застосування й дотримання правових норм.

«Основи правознавства» як предмет вивчається учнями впродовж одного навчального року в обсязі 35 годин. Зміст предмета мінімізований та відповідає віковим особливостям учнів і сучасним освітнім викликам.

Програма передбачає *уроки узагальнення до розділів*, на яких учні за допомогою вчителя мають систематизувати й узагальнити вивчене, відрефлексувати процес навчання, реалізувати міжпредметні зв'язки тощо. Такі уроки можна використати для тематичного оцінювання навчальних досягнень учнів і підсумкового узагальнення.

Пропоновані завдання згруповані за розділами чинної державної програми із «Основ правознавства», що вивчається в дев'ятому класі, та сформовані відповідно до державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Для оцінювання процесу й результатів навчання практичного курсу правознавства

пропонуються тестові, навчально-інтелектуальні та творчі пізнавальні завдання, які передбачають:

- аналіз і застосування правової інформації;
- аналіз окремих положень нормативних правових актів;
- аналіз правових ситуацій;
- формулювання і аргументацію учнем власної точки зору з посиланням на норми права;
- застосування здобутих знань для визначення відповідного закону способу поведінки й порядку дій у конкретних ситуаціях, визначення процедури звернення до відповідних органів і установ за кваліфікованою юридичною допомогою.

Збірник містить *чотири варіанти* завдань кожної теми; максимальна кількість балів за правильно виконану роботу становить 12 балів.

У збірнику запропоновані завдання для проведення підсумкового оцінювання навчальних досягнень учнів з основ правознавства. Відповідно до чинної програми передбачено чотири уроки підсумкового оцінювання. Перший пропонується провести за матеріалами розділу № 1; другий за розділом № 2; третій за розділом № 3 навчальної програми (його пропонується провести після завершення вивчення матеріалу, присвяченого галузям приватного права), а четвертий - після вивчення розділу № 4, присвяченого вивченню галузей публічного права. Розділ № 5 «Якщо право – це професія» містить тільки один параграф, тому доцільно вчителю провести його у формі бесіди, диспуту, засідання за круглим столом без підсумкового оцінювання.

У збірнику надано різні варіанти проведення письмових робіт для оцінювання навчальних досягнень учнів. Учитель має право самостійно скорегувати роботу, використовуючи запропоновані завдання. При цьому вчитель зможе врахувати рівень підготовки учнів, кількісний склад класу. Для кожної роботи запропоновані завдання різного типу:

- тести з відкритою відповіддю, які мають перевірити засвоєння учнями теоретичного матеріалу;
- тести закриті з вибором правильної відповіді на встановлення відповідності тощо. Також подано завдання для перевірки

сформованості вмінь застосовувати набуті знання на практиці, зокрема під час аналізу розв'язування певних життєвих ситуацій.

Цей збірник рекомендовано вчителям правознавства під час проведення уроку в узагальнення та тематичного контролю знань. Він стане в пригоді не тільки вчителям-предметникам, але й для самих учнів, адже це чудова можливість перевірити свої знання з предмета.

Над збірником працювала творча група вчителів правознавства та громадянської освіти, до якої входять кращі викладачі правознавства ЗНЗ міста: О.Болук, Л.Валько, Л.Волошенюк, М.Галенко, В.Кедь, І.Малахова, Л.Павленко, Г.Парамонова, Я.Роспопа, Е.Томін.

Тема 1: «Основи теорії держави і права»

Варіант I

I Оберіть правильну відповідь (3 бали).

1. Універсальна політична організація суспільства, яка забезпечує захист і узгодження суспільних інтересів за допомогою права на певній території – це ...

- А) форма держави;
- Б) апарат управління;
- В) держава;
- Г) апарат примусу.

2. Влада, що реалізується через державні органи за допомогою норм права називають ...

- А) апарат примусу;
- Б) апарат управління;
- В) політична влада;
- Г) державна влада.

3. Документ загального характеру, що встановлюється за загальною домовленістю кількох суб'єктів і забезпечується державою це...

- А) правовий звичай;
- Б) нормативно-правовий акт;
- В) правовий договір;
- Г) правовий прецедент.

4. До ознак права НЕ належить ...

- А) є загальнообов'язковим;
- Б) система норм;
- В) гарантується і охороняється державою;
- Г) суверенітет.

5. Франція, Німеччина, США, Україна, Росія за формою правління є ...

- А) демократичні держави;
- Б) прості;
- В) республіки;
- Г) монархії.

6. Норми, що встановлюються і забезпечуються об'єднанням громадян, приймаються, як правило, загальними зборами колективу – це ...

- А) норми права;
- Б) норми моралі;
- В) звичаї і традиції;
- Г) корпоративні норми.

II. Дайте визначення термінів (2 бали):

1. Право - _____

2. Державний лад - _____

III. Продовжіть речення (1 бал).

Основними ознаками соціальних норм є : правила поведінки, що регулюють відносини між людьми; сформовані історично або встановлені спеціально ; це загальні норми;

IV. Встановіть відповідність (3 бали):

1. Розвиток економіки, охорона прав і свобод громадян, організація політичних відносин, всебічний розвиток освіти тощо.	а) форма територіального устрою;
2. Національно-територіальна та адміністративно-територіальна організація державної влади, яка встановлює порядок взаємовідносин між центральними та місцевими органами влади.	б) норма права;
3. Загальнообов'язкове правило поведінки, що встановлюється та забезпечується державою з метою врегулювання суспільних відносин.	в) функція держави у сфері суспільного життя;
	г) функція держави за значущістю.

V. Дайте правову оцінку ситуації (3 бали).

Стаття 2. Суверенітет України поширюється на всю її територію...

Територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою.

Стаття 3. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед

людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Стаття 5. ...Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами.

1. Визначте джерело інформації .

2. За наведеними статтями визначте форму правління держави.

3. Коротко висловіть власне, аргументоване судження щодо переваг відновленої

21 лютого 2014року форми правління України.

Варіант II

I Оберіть правильну відповідь (3 бали).

1. Територіальна організація державної влади, поділ її на певні складники задля управління суспільством - це ...

- А) державний лад;
- Б) форма правління;
- В) форма державного устрою;
- Г) форма політичного режиму.

2. До системи права НЕ належить :

- А) норма права;
- Б) джерело права;
- В) галузь права;
- Г) інститут права.

3. Система права, апарат публічної влади, суверенітет, апарат примусу – це ознаки...

- А) держави;
- Б) системи права;
- В) соціальних норм;
- Г) республіки.

4. За формою правління Україна є ...

- А) федерація;
- Б) монархія;
- В) авторитарна держава;
- Г) республіка.

5. Правила поведінки , що регулюють відносини між людьми, сформовані історично або встановлені державою, забезпечуються певними засобами – це ...

- А) система права;
- Б) норма права;
- В) закон;
- Г) соціальна норма.

6. Громадянство, шлюб, власність, відповідальність – це...

- А) галузі права;
- Б) система права;
- В) інститут права;
- Г) норма права.

II. Дайте визначення термінів (2 бали):

1. Держава - _____

2. Галузь права - _____

III. Продовжіть речення (1 бал).

Основними ознаками державної влади є : верховенство, легітимність, загальність, суверенітет, публічність, універсальність, _____

IV. Встановіть відповідність (3 бали):

1. Сукупність юридичних норм, які регулюють певний вид чи сторону суспільних відносин і становлять самостійний елемент системи права.	а) форма правління;
2. Завдання, що мають глобальний характер, стосуються великої кількості населення, охоплюють широке коло питань і потребують залучення та взаємодії різних державних органів.	б) інститут права;
3. Спосіб організації державної влади у державі, порядок її утворення та діяльності.	в) функція держави за значущістю;
	г) функція держави у сфері суспільного життя.

V. Дайте правову оцінку ситуації (3 бали) .

«Для подолання корупції належить насамперед докорінно змінити систему виховання, заново її будувати. А це духовна, а не економічна програма. У ній треба шукати ліки від корупції : вчити народ жити порядно...справедливо поводитися, поважати права кожної людини, не судити нікого, допоки вина не доведена – тоді ми підемо вперед» (Три дороги: Бесіди Блаженнішого Любомира Гузара з журналістами / Упор.К.Щоткіна)

1. *Визначте, про яку соціальну норму йде мова в уривку.* 2. *Які інші соціальні норми Вам відомі. Визначте їх та наведіть приклади.*

3. *Коротко висловіть власне, аргументоване судження про взаємозв'язок соціальних норм.*

Варіант III

I Оберіть правильну відповідь (3 бали).

1. До ознак держави НЕ належить

- А) суверенітет;
- Б) апарат примусу;
- В) система права;
- Г) загальнообов'язковість.

2. Форма правління , за якої державна влада зосереджена повністю або частково в руках однієї особи, не залежить від волі населення , як правило, є спадковою – це...

- А) федерація;
- Б) монархія;
- В) авторитарна держава;
- Г) республіка.

3. За формою територіального (державного) устрою Україна є ...

- А) складною ;
- Б) республікою;
- В) федерацією;
- Г) унітарною.

4. Загальнообов'язкове формально визначене правило поведінки, чинне в часі й просторі , що встановлює і охороняє від порушень заходами примусу держава – це ...

- А) право;
- Б) закон;
- В) норма права;
- Г) правовий інститут.

5. Що означає поняття «функції держави»?

- А) принципи устрою держави;
- Б) основні напрямки діяльності;
- В) вид публічного політичного впливу;
- Г) роль держави.

6. НЕ є елементом системи права:

- А) норма права;
- Б) галузь права;
- В) суб'єкт права;
- Г) інститут права.

II. Дайте визначення термінів (2 бали):

1. Право - _____
2. Держава - _____

III. Продовжте речення: (1 бал)

Право – це система правил поведінки, що встановлюються, гарантуються і охороняються державою та регулюють суспільні відносини між людьми.

IV. Встановіть відповідність (3 бали):

1.Президентська республіка	А) Президент здійснює загальне керівництво урядом, який очолює прем'єр – міністр ;
2.Парламентська республіка.	Б) Президент очолює уряд, який підзвітний тільки йому;
3.Змішана республіка.	В) Президент обирається парламентом або особливими зборами виборщиків;
	Г) посада Президента є довічною.

V. Дайте правову оцінку ситуації (3 бали).

«Для подолання корупції належить насамперед докорінно змінити систему виховання, заново її будувати. А це духовна, а не економічна програма. У ній треба шукати ліки від корупції : вчити народ жити порядно...справедливо поводитися, поважати права кожної людини, не судити нікого, допоки вина не доведена – тоді ми підемо вперед» (Три дороги: Бесіди Блаженнішого Любомира Гузара з журналістами / Упор.К.Щоткіна)

1. Визначте, про яку соціальну норму йде мова в уривку.
2. Які інші соціальні норми Вам відомі. Визначте їх та наведіть приклади.
3. Коротко висловіть власне, аргументоване судження про взаємозв'язок соціальних норм.

Варіант IV

I Оберіть правильну відповідь (3 бали).

1. Система загальнообов'язкових формально визначених правил поведінки, які встановлює і охороняє держава для регулювання суспільних відносин – це ...

- А) законодавство;
- Б) право;
- В) конституція;
- Г) норми права.

2. До джерел права НЕ належить:

- А) правовий звичай;
- Б) норма права;
- В) правовий договір;
- Г) норма моралі.

3. Форма правління, при якій вища державна влада належить обраним на певний строк органам влади – це ...

- А) федерація;
- Б) монархія;
- В) авторитарна держава;
- Г) республіка.

4. Влада, яка посідає найвище становище серед усіх інших видів влади, діє на законних підставах, поширюється на усіх осіб, що перебувають у межах кордонів цієї країни – це ...

- А) політична влада;
- Б) духовна влада;
- В) державна влада;
- Г) економічна влада.

5. За формою політичного режиму Україна є ...

- А) республікою;
- Б) авторитарною державою;
- В) унітарною;
- Г) демократичною.

6. Конституційне, цивільне, сімейне, трудове, адміністративне, кримінальне право – це ...

- А) галузі права;
- Б) система права;
- В) інститут права;
- Г) норма права.

II. Дайте визначення термінів (2 бали):

1. Держава - _____

2. Система права - _____

III. Продовжіть речення (1 бал).

Основними ознаками права є : встановлюється і санкціонується державою; це система норм; має загальний характер; правові норми формально визначені;

IV. Встановіть відповідність (3 бали):

1. Поєднання способу організації і здійснення державної влади, методів її здійснення зворотного зв'язку органів держави з населенням	а) функція держави за часом дії
б) форма держави
2. Сукупність правових норм, що регулюють однорідну сферу суспільних відносин у межах конкретного предмета і методу правового регулювання	в) галузь права
г) функція держави за сферами діяльності
3. Завдання, які мають особливий характер, існують на певних етапах розвитку держави, пов'язані з конкретними подіями.	

V. Дайте правову оцінку ситуації (3 бали).

Рішення Конституційного Суду України у справі про смертну кару:

«Смертна кара як вид покарання суперечить також статті 28 Конституції України, відповідно до якої «ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню». Названа стаття відтворює положення статті 3 Конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 року. Невідповідність смертної кари цій статті Конвенції підтверджує Європейський суд з прав людини, юрисдикцію якого щодо тлумачення зазначеної Конвенції визнала Україна (пункт перший Закону України від 17 липня 1997 року)». (Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні)

29 грудня 1999 року Конституційний Суд України визнав, що смертна кара суперечить Конституції України, чим остаточно заклав шлях до її відновлення. У зв'язку з цим, у 2000 році Верховна Рада України внесла зміни до Кримінального кодексу України, якими остаточно вилучила поняття «смертна кара» з офіційного списку кримінальних покарань України.

- 1. Визначте, про яке джерело права йде мова в наведеному уривку.*
- 2. Які інші джерела права Вам відомі. Визначте їх та наведіть приклади.*
- 3. Коротко висловіть власне, аргументоване судження про роль наведеного в уривку джерела права.*

Тема 2: «Правовідносини. Правопорушення. Юридична відповідальність»

Вариант I

I. Оберіть правильну відповідь: (3 бали)

1. **До правовірної поведінки не належить поведінка:**
 - а) суспільно активна;
 - б) суспільно шкідлива;
 - в) маргінальна;
 - г) належна.
2. **Які елементи не відносяться до складу правопорушення:**
 - а) суб'єкт правопорушення;
 - б) об'єкт правопорушення;
 - в) зміст правопорушення;
 - г) причина правопорушення.
3. **Які обставини не виключають шкідливість (суспільну небезпеку) діяння:**
 - а) необхідна оборона;
 - б) крайня необхідність;
 - в) необережність;
 - г) дії, під впливом фізичного примусу.
4. **Яке правопорушення не відноситься до проступків:**
 - а) адміністративне;
 - б) дисциплінарне;
 - в) кримінальне;
 - г) цивільно-правове.
5. **Конкретна життєва обставина, з якою пов'язується виникнення, зміна або припинення правовідносин, називається:**
 - а) юридичний документ;
 - б) юридичний вчинок;
 - в) юридичний факт;
 - г) юридичний акт.
6. **Визначте, в якому випадку йдеться про правовідносини:**
 - а) дівчина та хлопець обвінчалися;
 - б) школяр купив тістечко в буфеті;
 - в) Ігор прибрав у кімнаті;
 - г) під час матчу суддя призначив штрафний.

II. Продовжити речення: (2 бали)

Структурними елементами правовідносин є:

Підставами юридичної відповідальності є:

III. Пояснити терміни: (2 бали)

Правоздатність –

Юридична відповідальність –

IV. Встановити відповідності між видами правопорушень і наведеними прикладами (2 бали)

1 дисциплінарне	А громадянин Р. украв в магазині фотоапарат
2 кримінальне	Б громадянка П. не сплатила за проїзд в автобусі
3 цивільно-правове	В громадянка В. відмовилась взяти участь у святкуванні ювілею фірми
4 адміністративне	Г громадянин Д. запізнився на роботу на три години без поважних причин
Д громадянин Ч. своєчасно не повернув борг

V. Проаналізуйте наведені приклади правопорушень та охарактеризуйте елементи складу кожного. Для цього використовуйте витяги з нормативно-правових актів. До якого виду відповідальності буде притягнуто правопорушників? (3 бали)

Студентки Марія і Софія, будучи напідпитку, почали сваритися у міському парку відпочинку. Коли пенсіонер Правильний зробив їм зауваження, вони образили його честь і гідність нецензурними словами.

Варіант II

I. Оберіть правильну відповідь: (3 бали)

1. Пасивно-присосовницька поведінка, яка не відрізняється від поведінки інших - це

- а) маргінальна
- б) належна
- в) звичайна
- г) конформістська

2. Який вид відповідальності не відноситься до юридичної

- а) кримінальна
- б) дисциплінарна
- в) конституційна
- г) політична

3. Вкажіть вік, з якого можливе притягнення до адміністративної відповідальності:

- а) 14 років;
- б) 16 років;
- в) 12 років;
- г) 18 років.

4. Що не є обставиною, що виключає юридичну відповідальність:

- а) джерело підвищеної небезпеки
- б) казус
- в) непереборна сила
- г) крайня необхідність

5. Життєві обставини, унаслідок яких виникають, змінюються, або припиняються правовідносини, називають:

- а) суб'єкти;
- б) об'єкти;
- в) юридичний факт;
- г) фактичний зміст.

6. Ставлення правопорушника до скоєного (навмисно чи через необережність) це:

- а) суб'єкт правопорушення;
- б) об'єкт правопорушення;
- в) суб'єктивна сторона;
- г) об'єктивна сторона.

II. Продовжити речення: (2 бали)

Видами юридичної відповідальності є:.....

Юридичні факти події - це.....

III. Пояснити терміни: (2 бали)

Правопорушення -

Дієздатність -

IV. Встановити відповідності між правопорушеннями та видами юридичної відповідальності, до яких може бути притягнуто винних (2 бали)

1 кримінальна відповідальність	А громадянин К. під час руху на автомобілі перевищив швидкість
2 дисциплінарна відповідальність	Б громадянин Р. залишив робоче місце і пішов на перекур
3 адміністративна відповідальність	В громадянин М. вистрілив у лісника, думаючи, що в кущах ведмідь
4 цивільно-правова відповідальність	Г школяр, граючи у футбол, розбив вітрину в сусідньому магазині
5 матеріальна відповідальність	

V. Проаналізуйте наведені приклади правопорушень та охарактеризуйте елементи складу кожного. Для цього використовуйте витяги з нормативно-правових актів. До якого виду відповідальності буде притягнуто правопорушників? (3 бали)

Працівник Спраглий, вийшовши на обідню перерву, ужив алкогольних напоїв і повернувся на робоче місце напідпитку. Начальник відділу, виявивши це, відсторонив його від роботи і подав доповідну записку із цього приводу директору установи

Варіант III

I. Оберіть правильну відповідь: (3 бали)

1. Виберіть послідовність, у відповідності з якою збільшується суворість юридичної відповідальності

- а) Дисциплінарна, адміністративна, цивільно-правова, кримінальна.
- б) Адміністративна, дисциплінарна, цивільно-правова, кримінальна.
- в) Дисциплінарна, цивільно-правова, адміністративна, кримінальна.
- г) Цивільно-правова, дисциплінарна, адміністративна, кримінальна.

2. Якщо у Вас вкрали мобільний телефон, то як по закону називають Ваші страждання у зв'язку з цим

- а) образа;
- б) моральна шкода;
- в) моральні збитки;
- г) кримінальна прикрість.

3. Яке поняття відображає наступне визначення: «Елемент складу правопорушення, що характеризується протиправним діянням, суспільно шкідливими наслідками і причинним зв'язком між ними»?

- а) суб'єктивна сторона правопорушення;
- б) об'єкт правопорушення;
- в) суб'єкт правопорушення;
- г) об'єктивна сторона правопорушення;

4. Укажіть вид правопорушень, які є найбільш небезпечними для особи, суспільства, держави

- а) дисциплінарні;
- б) майнові (цивільні);
- в) кримінальні;
- г) адміністративні;

5. Укажіть один із видів правопорушень

- а) умисні;
- б) дисциплінарні;

в) необережні;

г) громадські;

6. Визначте, за які з зазначених дій може настати юридична відповідальність

а) лаборант заводу відмовився брати участь у профспілкових зборах;

б) учень запізнився на урок;

в) на прохання бабусі онук відмовився винести сміття;

г) токарь спізнився на роботу;

II. Продовжити речення: (2 бали)

Головна умова притягнення особи до юридичної відповідальності як суб'єкта правопорушення є:

Підставою для виникнення правовідносин є:

III. Пояснити терміни:(2 бали)

Дієздатність –

Правомірна поведінка –

IV. Встановити відповідності між видами правопорушень і наведеними прикладами(2 бали)

1 дисциплінарне

А нетверезий перехожий вчинив на вулиці бійку

2 кримінальне

Б учень не виконав домашнє завдання

3 цивільно-правове

В громадянка В. відмовилась від купівлі неякісного товару

4 адміністративне

Г громадянин В. запізнився на роботу на три години без поважних причин

Д громадянин С. вчинив крадіжку

V. Проаналізуйте наведені приклади правопорушень та охарактеризуйте елементи складу кожного. Для цього використовуйте витяги з нормативно-правових актів. До якого виду відповідальності буде притягнуто правопорушників? (3 бали)

Щоб захистити свій сад від можливих злодіїв Санін підключив до металевого паркану електричний струм. Неповнолітній Кравець, проходячи повз сад Саніна, побачив на дереві спілі груші. Під час спроби перелізти через паркан Кравець був смертельно травмований електричним розрядом.

Варіант IV

I. Оберіть правильну відповідь: (3 бали)

1. Суспільно-шкідливий протиправний вчинок, здійснення якого передбачає юридичну відповідальність це

- а) некультурна поведінка
- б) правопорушення
- в) правомірна поведінка
- г) необережність

2. Який вид відповідальності не відноситься до юридичної

- а) кримінальна
- б) дисциплінарна
- в) конституційна
- г) політична

3. Залежно від волі особи юридичні факти називають

- а) події
- б) дії
- в) стан
- г) зміст

4. Що не є обставиною, що виключає юридичну відповідальність:

- а) необережність
- б) казус
- в) непереборна сила
- г) крайня необхідність

5. Життєві обставини, унаслідок яких виникають, змінюються, або припиняються правовідносини, називають:

- а) суб'єкти;
- б) об'єкти;
- в) юридичний факт;
- г) фактичний зміст.

6. Структурними елементами правовідносин не є

- а) суб'єкти;
- б) об'єкти;
- в) юридичний факт;
- г) фактичний зміст.

II. Продовжити речення: (2 бали)

Обставинами, що виключають юридичну відповідальність, є:

Вина особи, коли вона не бажала настання шкідливих наслідків, це.....

III. Пояснити терміни: (2 бали)

Правопорушення -

Деліктоздатність -

IV. Встановити відповідності між правопорушеннями та видами юридичної відповідальності, до яких може бути притягнуто винних (2 бали)

1 дисциплінарне	А громадянин С. вчинив наїзд на пішохода, внаслідок якого він загинув
2 кримінальне	Б за нецензурну лайку в автобусі на громадянанина Т. наклали штраф
3 цивільно-правове	В громадянка В. за несвоєчасне повернення кредиту виплатила банку велику суму відсотків
4 адміністративне	Г учень не поступився місцем в автобусі старшій людині
	Д за появу на роботі у нетверезому стані охоронцю Н. оголосили догану

V. Проаналізуйте наведені приклади правопорушень та охарактеризуйте елементи складу кожного. Для цього використовуйте витяги з нормативно-правових актів. До якого виду відповідальності буде притягнуто правопорушників? (3 бали)

Неповнолітні Олег (16р.) і Сергій (13р.) під час перегляду фільму у кінотеатрі випили пляшку вина і під впливом алкоголю почали приставати до людей, що сиділи перед ними, вживаючи нецензурну лексику.

Тема 3: «Взаємозв'язок людини і держави»

Варіант I

I. Оберіть правильну відповідь: (3 бали)

1. Що не є особливістю конституції:

- а) найвища юридична сила;
- б) установчий характер;
- в) приймається урядом;
- г) підвищена стабільність.

2. Що не є умовою прийняття громадянства:

- а) володіти державною мовою;
- б) припинити офіційні відносини з рідними на попередньому місці проживання;
- в) проживання на території України не менше 5 років;
- г) визнавати закони і Конституцію України.

3. Що не є обов'язком громадян:

- а) не посягати на право та свободу, честь і гідність інших людей;
- б) сповідувати релігію, визнану державною;
- в) сплачувати податки і збори;
- г) захищати Вітчизну, її незалежність і територіальну цілість.

4. Що не є видом прав:

- а) особисті;
- б) класичні;
- в) культурні;
- г) політичні.

5. Що не відноситься до гілок державної влади:

- а) законодавча;
- б) судова;
- в) виконавча;
- г) розпорядча.

6. Який із зазначених органів не є органом виконавчої влади:

- а) Президент України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Міністерство освіти та науки України;
- г) Івано-Франківська обласна державна адміністрація.

II. Продовжити речення: (2 бали)

а) визнані міжнародним правом норми забезпечення людині ...

б) Президент є главою держави ...

III. Пояснити терміни (2 бали)

а) біпатриди;

б) права держави;

в) оптація (або натуралізація);

г) особистість.

IV. Визначити відповідність (2 бали)

1. суд загальної юрисдикції;

2. Конституційний суд;

3. Верховний Суд;

4. Адміністративний.

а) справа про зловживання своїм становищем народного депутата ВРУ;

б) спір двох фірм щодо використання під'їзної дороги і сплати податків;

в) про незаконне виселення сім'ї з квартири;

г) про перегляд рішення суду I та II інстанції;

д) справу щодо неналежного виконання обов'язків начальника відділу охорони здоров'я.

Або

Порівняти поняття

Законодавча влада – виконавча влада

V. Проаналізуйте наведений приклад. (2 бали)

Хлопчик, батьки якого є громадянами Туреччини, народився на території України, куди його батьки приїхали на навчання. Їх цікавить, чи отримає їх син громадянство України.

Варіант II

I. Оберіть правильну відповідь: (3 бали)

1. Що є особливістю конституції:

- а) затверджує Президент;
- б) не вносяться зміни;
- в) найвища юридична сила;
- г) визначає силу нормативних актів.

2. Що не є умовою набуття громадянства:

- а) відмова від попереднього громадянства;
- б) наявність законних джерел існування;
- в) володіння державною мовою;
- г) наявність довідки про стан здоров'я.

3. Що не є обов'язком громадян:

- а) неухильно дотримуватися Конституції та законів України;
- б) шанувати державні символи;
- в) не заподіювати шкоди природі, культурній спадщині, відшкодовувати збитки;
- г) не організовувати виступи проти органів державної влади та місцевого самоврядування.

4. Що не є видом прав:

- а) політичні;
- б) економічні;
- в) інтелектуальні;
- г) соціальні.

5. Що не відноситься до гілок державної влади:

- а) виконавча;
- б) судова;
- в) контролююча;
- г) законодавча.

6. Який із зазначених органів не є органом виконавчої влади:

- а) Державна прикордонна служба;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Генеральний Прокурор України;
- г) Державна адміністрація м.Києва.

II. Продовжити речення: (2 бали)

- а) Юридично визначений, стійкий, необмежений у просторі ...
- б) Відповідно до Конституції України єдиним органом ...

III. Пояснити терміни: (2 бали)

- а) апатриди;
- б) соціальна держава;
- в) філіація;
- г) особа.

IV. Визначити відповідність (2 бали)

1. Господарський суд;	а) справа про конституційність Закону України «Про вибори до місцевих Рад народних депутатів;
2. Конституційний суд;	б) залізниця вчасно не виконала умови договору з доставлення вантажів для фірми, внаслідок чого вона зазнала втрат;
3. Адміністративний суд;	в) справу про порушення під час підрахунків голосів виборців Президента України;
4. Верховний Суд України.	г) про дотримання виплати заробітної плати;
д) справу про перегляд рішення апеляційного суду про вирок засудженому за злочин.

Або

Порівняти поняття

Судова влада – виконавча влада

V. Проаналізуйте наведений приклад. (2 бали)

36-річна жінка п'ять років тому одружилася з громадянином України, переїхала до Чернігова, де створила власне фермерське господарство. Як громадянка Росії, яка планує залишитися на постійне проживання в Україні, вона хоче набути громадянство України.

Варіант III

I. Оберіть правильну відповідь (3 бали).

1. Який орган вирішує питання про відповідність законів України Конституції України?

- А) Верховна Рада України;
- Б) Президент України;
- В) Верховний Суд;
- Г) Конституційний суд України.

2. Яке з наведених прав людини належить до групи політичних прав і свобод?

- А) право на життя;
- Б) право на працю;
- В) право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування;
- Г) право брати участь в управлінні державними справами.

3. Яка з наведених підстав припинення громадянства України передбачена Законом України «Про громадянство України»?

- А) позбавлення громадянства;
- Б) вчинення тяжкого злочину;
- В) втрата громадянства;
- Г) укладення шлюбу з громадянином іншої держави.

4. Який орган є вищим у системі органів виконавчої влади?

- А) Верховна Рада України;
- Б) Верховний Суд;
- В) Президент України;
- Г) Кабінет Міністрів України.

5. Яке з наведених прав людини належить до групи соціально-економічних прав і свобод?

- А) право на життя;
- Б) право на працю;
- В) право на свободу думки і слова;
- Г) право брати участь в управлінні державними справами.

6. Яка з наведених підстав набуття громадянства України передбачена Законом України «Про громадянство України»?

- А) укладення шлюбу з громадянином України;
- Б) обрання народним депутатом України;

В) проживання на території України протягом останніх п'яти років;

Г) прийняття до громадянства України.

II. Дайте визначення термінів (2 бали):

конституція — це _____

правова держава — це _____

III. Укажіть назву органу державної влади, повноваження якого наведено. (1 бал).

Вирішує питання про відповідність законів України Конституції України та в передбачених цією Конституцією випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до цієї Конституції.

IV. Порівняйте поняття, визначивши в них спільне та відмінне (3 бали):

Набуття громадянства за законом та за заявою.

V. Дайте правову оцінку ситуації (3 бали)

Особа без громадянства, що проживає в Україні протягом останніх чотирьох років, має власну квартиру, отримує пенсію, вивчила українську мову, не притягувалася до юридичної відповідальності, подала заяву про прийняття до громадянства України.

Яку відповідь вона отримає?

Варіант IV

I. Оберіть правильну відповідь (3 бали).

1. Який орган виступає гарантом суверенітету та територіальної цілісності України, дотримання Конституції, прав і свобод людини й громадянина?

- А) Верховна Рада України;
- Б) Президент України;
- В) Верховний Суд;
- Г) Кабінет Міністрів України.

2. Яке з наведених конституційних прав може здійснюватися включно громадянами України?

- А) право на працю;
- Б) право на свободу;
- В) право брати участь в управлінні державними справами;
- Г) право на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

3. Яка з наведених умов прийняття до громадянства України передбачена Законом України « Про громадянство України »?

- А) укладення шлюбу з громадянином України;
- Б) відсутність судимості за вчинення умисного злочину;
- В) безперервне проживання на законних підставах на території України протягом останніх п'яти років;
- Г) народження на території України.

4. Який орган є єдиним органом законодавчої влади?

- А) Верховна Рада України;
- Б) Верховний Суд;
- В) Президент України;
- Г) Кабінет Міністрів України.

5. Яке з наведених прав людини належить до групи культурних прав і свобод?

- А) свобода наукової, технічної та художньої творчості
- Б) право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування
- В) право на відпочинок
- Г) право збиратися мирно, без зброї та проводити збори, мітинги, походи й демонстрації

6. Однією із засад, на яких ґрунтується законодавство України про громадянство, є

- А) автоматичне набуття громадянства України внаслідок укладення шлюбу з громадянином України;
- Б) можливість подвійного громадянства;
- В) неможливість позбавлення громадянства України;
- Г) втрата громадянства внаслідок тривалого проживання за межами України.

II. Дайте визначення термінів (2 бали):

громадянство — це _____

юридична відповідальність - це _____

III. Укажіть назву органу державної влади, повноваження якого наведено. (1 бал).

Внесення змін до Конституції України в межах і порядку передбачених розділом XIII цієї конституції; призначення всеукраїнського референдуму з питань, визначених статтею 73 цієї Конституції; прийняття законів...

IV. Порівняйте поняття, визначивши в них спільне та відмінне (3 бали):

Вихід з громадянства та втрата громадянства.

V. Дайте правову оцінку ситуації (3 бали)

Особа без громадянства, що прожила в Україні три роки, працює в будівельній фірмі, володіє українською мовою, перебуває у шлюбі з громадянином України, законів України не порушувала, подала клопотання про прийняття до громадянства України. Чи буде це клопотання задоволено?

Тема 4: «Неповнолітні як суб'єкти цивільних, сімейних, трудових, адміністративних та кримінальних правовідносин»

Варіант I

I.Оберіть правильну відповідь (3 бали).

1. Визначте, яка особа на території України має неповну цивільну дієздатність:

- А) 12-річний школяр;
- Б) 17-річна донька, яка виховує власну доньку;
- В) 16-річний студент педагогічного коледжу;
- Г) 30-річний громадянин Польщі, який постійно проживає в Івано-Франківську та працює в місцевій газеті.

2.Виберіть назву форми улаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування за змістом:

«Форма влаштування дитини,позбавленої батьківського піклування,на виховання в сімю іншої особи за плату»

- А) усиновлення;
- Б) опіка;
- В) патронат;
- Г) прийомна сім'я.

3.Виберіть обсяг робочого часу, який встановлюється для більшості категорій працівників на тиждень:

- А) 36 год.;
- Б) 40 год.;
- В) 24 год.;
- Г) 42 год.

4. Визначте, хто із зазначених осіб належить до спадкоємців другої черги спадкування за законом:

- А) батько і мати;
- Б) дід і баба;
- В) рідні тітка та дядько;
- Г) утриманці спадкоємця, які не є членами його сім'ї.

5.Визначте вид робочого часу:

встановлена законом зменшена норма робочого часу без зменшення заробітної плати з метою охорони праці окремих категорій працівників -

- А) робочий час нормальної тривалості;
- Б) скорочений робочий час;
- В) неповний робочий час;
- Г) ненормований робочий час.

6.Впізнайте форму влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування:

форма влаштування дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, шляхом юридичного «заміщення» її сім'ї іншою -

- А) усиновлення;
- Б) піклування;
- В) опіка;
- Г) будинок сімейного типу.

II. Дайте визначення термінів(2 бали):

Шлюб - це _____

Заповіт - це _____

III.Продовжіть речення (1 бал).

1. Приватна, колективна та державна форма власності, що існують в нашій державі...
2. Зареєструвати народження дитини в державних органах РАЦС не пізніше...

IV. Встановіть відповідність (3 бали):

1. Договір майнового найму (оренди)

А) одна сторона передає або зобов'язується передати у майбутньому другій стороні безоплатно майно (дарунок) у власність;

2. Договір дарування

3. Договір позики

Б) наймодавець передає або зобов'язується надати наймачеві майно у користування за плату;

В) одна сторона передає другій стороні у власність речі або гроші, а друга зобов'язується повернути таку ж суму грошей або речей такого самого роду і якості.

V. Дайте правову оцінку ситуації (3 бали).

16-річний Володимир працював дворником в дошкільному навчальному закладі. 1 вересня 2017 року він прибув на роботу в другій половині дня. Відмовився давати пояснення про причини спізнення на роботу. Був звільнений з роботи без згоди з профспілковим комітетом, бо не був членом профспілкової організації.

Варіант II

I. Оберіть правильну відповідь (3 бали).

1. Повна цивільна дієздатність настає у фізичної особи, яка досягла:

- А) 14 років;
- Б) 16 років;
- В) 18 років;
- Г) 18 років або з моменту реєстрації шлюбу.

2. Укажіть, який вид юридичної відповідальності настає за прогул:

- А) кримінальна;
- Б) адміністративна;
- В) цивільно-правова;
- Г) дисциплінарна.

3. Укажіть, що є однією з юридичних підстав укладання шлюбу:

- А) взаємна любов;
- Б) згода батьків на шлюб;
- В) взаємна згода жінки та чоловіка;
- Г) наявність повної середньої освіти.

4. Спадкоємці зобов'язані вирішити питання щодо прийняття спадщини протягом:

- А) 1 місяця;
- Б) 3-х місяців;
- В) 6 місяців;
- Г) 1-го року з дня відкриття спадщини.

5. Закінчіть висловлювання:

"Неповнолітні, які працевлаштовуються, мають пройти..."

- А) обов'язкове страхування;
- Б) медичний огляд;
- В) випробування протягом 2 тижнів;
- Г) додаткове навчання.

6. Визначте шлюбний вік в Україні:

- А) 17 років-жінки, 18 років – чоловіка;
Б) 18 років - чоловіка і жінки;
В) 17 років - чоловіка і жінки;
Г) 16 років – жінки, 18 років — чоловіка.

II. Дайте визначення термінів(2 бали):

Правочин - це _____

Сім'я - це _____

III. Продовжіть речення (1 бал).

- 1.Проголом вважається відсутність працівника на роботі як протягом усього робочого дня, так і більше _____ годин безперервно або сумарно протягом робочого дня.
2.Власник володіє, користується, розпоряджається своїм майном (ст 319 ЦКУ)

IV. Встановіть відповідність між видами припинення трудового договору та підставами його припинення (3 бали).

1.	з ініціативи однієї з сторін договору	А	на вимогу профспілкового комітету
2.	з ініціативи третіх сторін	Б	набуття чинності вироку суду, яким працівника засуджено до позбавлення волі
3.	у зв'язку з неможливістю дальшого продовження трудових відносин незалежно від волі працівника	В	звільнення за прогул

V. Дайте правову оцінку ситуації (3 бали).

Розподіліть названих осіб за чергами спадкування:

рідна тітка, рідний брат, двоюрідний брат, чоловік, утриманець померлого протягом останніх 6-ти років, баба, дочка, племінник, усиновлювач, мати:

1-а черга -

2-а черга -

3-я черга -

4-а черга -

5 черга -

Або

Дайте оцінку юридичній ситуації.

Неповнолітня Оксана (17 років) після одруження продала квартиру, подаровану їй бабусею 5 років тому. На отримані кошти вирішила здійснити кругосвітню подорож із чоловіком. Батьки Оксани стверджують, що вона не мала права продавати квартиру без їхнього дозволу і вимагають розірвання договору.

Варіант III

I. Оберіть правильну відповідь (3 бали).

1. Які суспільні відносини регулюються цивільним правом:

- А) майнові відносини та особисті немайнові відносини;
- Б) трудові відносини;
- В) відносини у сфері державного управління;
- Г) сімейні відносини.

2. Визначте, який із документів є обов'язковим в укладанні трудового договору випускником медичного університету, який улаштовується на роботу лікарем, а до вступу в інститут ніде не працював:

- А) трудова книжка;
- Б) свідоцтво про народження;
- В) довідка про знання державної мови;
- Г) диплом про закінчення медичного інституту й отримання відповідної кваліфікації.

3. Укажіть, в якому із зазначених прикладів шлюб укладено з порушенням вимог закону:

- А) шлюб зареєстровано між жінкою 18 років і чоловіком 50 років;
- Б) шлюб зареєстровано без урочистої церемонії;
- В) шлюб за рішенням суду зареєстровано між дівчиною 17 років і чоловіком 32 років;
- Г) шлюб зареєстровано між двоюрідними братом і сестрою.

4. На скільки черг поділяються спадкоємці згідно із Цивільним кодексом України ?

- А) 2;
- Б) 3;
- В) 5;
- Г) 4.

5. Укажіть, на підставі чого виникають трудові відносини:

- А) трудового договору;
- Б) домовленості про вартість виконаних робіт;
- В) взаємної зацікавленості сторін;
- Г) матеріальної вигоди.

6. Укажіть, в якому із зазначених прикладів шлюб укладено у повній відповідності до закону:

- А) шлюб зареєстровано між інвалідами по зору;
- Б) шлюб зареєстровано з недієздатним;
- В) шлюб зареєстровано з особою, яка уже перебувала у шлюбі і офіційно не оформила розлучення;
- Г) шлюб зареєстровано між рідною тіткою і племінником.

II. Дайте визначення термінів (2 бали):

Робочий час - це _____

Зміст права власності - це _____

III. Продовжіть речення (1 бал).

1. Сімейним правом регулюються

.....

2. Можливість суб'єкта самостійно здійснювати свої юридичні права та обов'язки

IV. Установіть відповідність між ситуаціями та відповідальністю, яка може настати у випадку неправомірної поведінки. (3 бали):

1.	14-річний Іван, катаючись, ненавмисне пошкодив велосипед друга	А	матеріальна
2.	охоронець Никодим прийшов на роботу в нетверезому стані	Б	цивільно-правова
3.	майстер К. наніс шкоду підприємству, зіпсувавши цінний виріб	В	дисциплінарна

V. Дайте правову оцінку ситуації.

Валентині 17 років, вона чекає дитину. Валентина впевнена, що її 18-річний друг Віктор – батько дитини. Однак Віктор це заперечує, відмовляється одружитися з Валентиною й утримувати дитину після її народження.

Чи може Валентина змусити Віктора одружитися з нею?

Чи повинен Віктор утримувати дитину?

Варіант IV

I. Оберіть правильну відповідь (3 бали).

1. Цивільний кодекс України складається з:

- А) трьох книг;
- Б) чотирьох книг;
- В) п'яти книг;
- Г) шести книг.

2. Укажіть, яке майно у випадку розірвання шлюбу буде вважатись сумісно нажитим і ділитиметься порівну:

- А) приватний будинок, побудований під час шлюбу;
- Б) норкова шуба дружини, подарована чоловіком на річницю весілля;
- В) дорога скрипка дружини, на якій вона грає у філармонії, де вона працює;
- Г) меблі.

3. Закінчіть висловлювання:

«Законодавство про працю регулює...» -

- А) роботу тільки державних підприємств;
- Б) тільки роботу неповнолітніх;
- В) тільки приватних підприємців;
- Г) трудові відносини працівників усіх підприємств, організацій.

4. Який з наведених суб'єктів може виступати суб'єктом права власності?

- А) фізичні особи;
- Б) юридичні особи;
- В) держава;
- Г) всі наведені особи можуть виступати суб'єктами права власності.

5. Укажіть, що є крайнім засобом сімейно-правового характеру, який застосовується за рішенням суду до батьків, що не забезпечують належне виховання дітей:

- А) штраф;
- Б) попередження;
- В) позбавлення батьківських прав;
- Г) призначення аліментів на утримання дитини.

6.Визначте зайве в переліку обов’язкових умов трудового договору:

- А) місце роботи;
- Б) час початку роботи;
- В) випробування;
- Г) трудова функція (посада).

II. Дайте визначення термінів (2 бали):

Час відпочинку - це _____

Малолітні особи - це _____

III. Продовжіть речення (1 бал).

1.Здатність фізичної особи своїми діями набувати громадянські права та самостійно їх здійснювати, а також здатність створювати для себе обов’язки та нести відповідальність у випадку їх невиконання -

2.Подати заяву про звільнення за власним бажанням потрібно

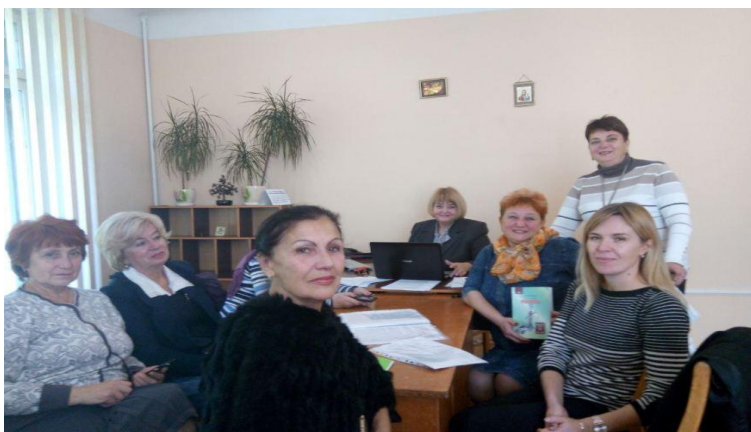
IV. Встановіть відповідність між зазначеними правовідносинами й галузями права, якими вони регулюються (3 бали):

1.	Вадим пішов у відпустку	А	сімейне право
2.	Григорій продав свою квартиру	Б	трудове право
3.	Марія стала патронатним вихователем	В	цивільне право

V. Дайте правову оцінку ситуації (3 бали) .

Після смерті громадянина В. у нього залишилося майно на 50 000 гри. Про своє бажання отримати це майно заявили 13-річна донька померлого, 82-річна мати та брат померлого (40 років).

Методичне об'єднання та творча група вчителів правознавства і громадянської освіти (у світлинах)

Творча група вчителів правознавства працює над збірником завдань для підсумкового оцінювання навчальних досягнень учнів з основ правознавства для 9 класу

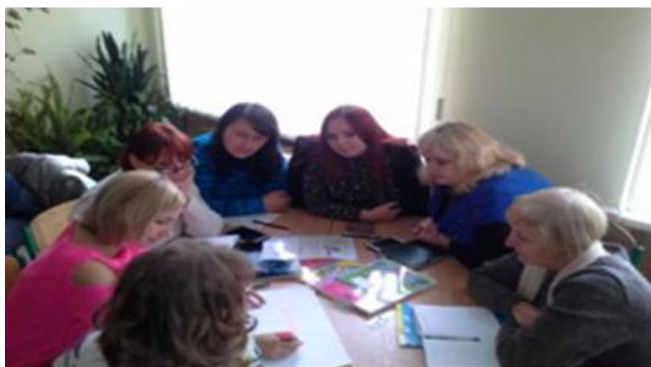
Виїзний семінар на базі Львівського державного національного університету ім.І.Франка

Переможці загальноміського конкурсу «Андрей Шептицький – видатний державний діяч» у м.Львові

DOCCU – освіта для демократичного громадянства

Тренінг вчителів суспільних дисциплін на базі ЗШ № 4

Майстер-клас Лілії Павленко

**Впровадження авторської технології Л.Павленко
«Хрестики-нулики»**

Тренінг для депутатів РУС «Разом проти корупції»

**Юридичний брейн-ринг на базі Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету ім. Василя
Стефаника**

**Збірник завдань для підсумкового оцінювання
навчальних досягнень учнів з основ правознавства
(9 клас)**

Упорядники:
Леся Руда

Художнє оформлення та комп'ютерна верстка:
Роман Бадулін
Олег Мах

Коректор
Таїсія Лісова

Підписано до друку 02.02.2018 р.

Наклад прим.

Виготовлено в інформаційно-методичному центрі
Департаменту освіти та науки Івано-Франківської
міської ради

76000, м.Івано-Франківськ, вул. С.Бандери, 10 г.